

บทที่ 6

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน” นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการการผลิตรายการโทรทัศน์ และวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่อาศัยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) และผู้ที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ เทปโทรทัศน์ และใช้วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant as observer)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. กระบวนการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน จากการศึกษาวิจัยกระบวนการผลิตรายการสารคดีชุดทุ่งแสงตะวัน พบว่ามีขั้นตอนการผลิตทั้งสิ้น 7 ขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 การประชุมเพื่อพัฒนาแนวคิด
- 1.2 การสำรวจสถานที่และข้อมูล
- 1.3 การประชุมเพื่อการผลิตรายการ
- 1.4 การเตรียมการผลิต
- 1.5 การผลิตรายการ
- 1.6 การตัดต่อรายการ
- 1.7 การเผยแพร่รายการออกอากาศ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการสารคดีทุ่งแสงตะวัน จากการศึกษากระบวนการผลิตรายการสารคดีชุดทุ่งแสงตะวัน พบว่ามีปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตทั้งสิ้น 7 ปัจจัย ดังนี้

- 2.1 อุดมคติและความมุ่งหมายขององค์กรผู้ผลิต
- 2.2 บุคลากร
- 2.3 สถานที่ถ่ายทำ
- 2.4 ตัวละคร
- 2.5 เวลา
- 2.6 สถานีโทรทัศน์
- 2.7 ความกดดันจากแหล่งข่าวสารข้อมูล

ซึ่งผลการวิจัยทั้ง 2 ประการนี้ มีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

1. กระบวนการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน มีขั้นตอนทั้งหมด 7 ขั้นตอนดังนี้

1) การประชุมเพื่อพัฒนาแนวคิด

ในขั้นตอนนี้เป็นการประชุมคณะผู้ผลิตรายการทั้งหมด นับตั้งแต่ผู้อำนวยการผลิต (พิธีกรและผู้เขียนบทโทรทัศน์) ผู้ช่วยผู้อำนวยการผลิต (ช่างภาพ) ผู้ประสานงานการผลิต (ผู้ควบคุมการติดต่อ) และผู้สำรวจข้อมูลเพื่อกำหนดเรื่องที่จะถ่ายทำ โดยผู้สำรวจข้อมูลจะทำหน้าที่ค้นหาข้อมูลแล้วนำมาเสนอต่อที่ประชุมเพื่อให้ที่ประชุมร่วมกันตัดสินใจว่าสมควรจะถ่ายทำหรือไม่

เมื่อได้เรื่องที่จะผลิตแล้วคณะผู้ผลิตรายการจะกำหนดแกนเรื่อง (theme) และแนวคิดที่จะเสนอต่อผู้ชมรายการ จากนั้นผู้ประสานงานการผลิตซึ่งรับผิดชอบโครงเรื่อง (plot) จะเสนอว่าควรจะนำเสนอเรื่องดังกล่าวด้วยวิธีใดและจะเรียงลำดับเสนอข้อมูลอย่างไร ซึ่งในการวางแผนส่วนนี้พบว่าคณะผู้ผลิตรายการผู้อื่นจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นด้วยเพราะเหตุว่าข้อมูลที่มีอยู่ในขณะนั้นยังไม่สมบูรณ์จำเป็นต้องอาศัยความคิดเห็นของบุคคลหลายคนมาร่วมกัน นอกจาก

นี่ในบางครั้งคณะผู้ผลิตรายการก็ต้องอาศัยจินตนาการหรือการคาดเดาต่าง ๆ ดังนั้นการวางโครงเรื่องดังกล่าวนี้จึงเป็นการวางโดยคร่าวเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในขั้นต่อไป คือ การสำรวจสถานที่และข้อมูล ส่วนโครงเรื่องที่แน่นอนนั้นจะกำหนดอีกครั้งในขั้นการประชุมเพื่อการผลิตรายการ

2) การสำรวจสถานที่และข้อมูล

เมื่อการประชุมจบสิ้นลง คณะผู้ผลิตรายการจะได้ทราบตารางการถ่ายทำ ผู้สำรวจข้อมูลและผู้ประสานงานการผลิตจะถูกกำหนดให้ออกเดินทางสำรวจสถานที่ (location) และคณะผู้ผลิตรายการจะกำหนดวันเดินทางไปสมทบ ดังนั้นการทำงานขั้นต่อไปในกระบวนการผลิตรายการทุ่งแสงตะวันจึงเป็นหน้าที่ของผู้สำรวจข้อมูลและผู้ประสานงานการผลิตร่วมเดินทางไปยังสถานที่ถ่ายทำเพื่อสำรวจสถานที่สำหรับถ่ายทำ และค้นหาข้อมูลต่างๆจากแหล่งข้อมูลโดยตรง

ในขั้นตอนการสำรวจสถานที่และข้อมูลนี้ผู้ประสานการผลิต และผู้สำรวจข้อมูลมีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

ผู้ประสานงานการผลิตต้องรับผิดชอบ 3 ประการ คือ

1. พูดคุยกับผู้เป็นเจ้าของเรื่อง เพื่อพิจารณาว่าเรื่องที่วางแผนไว้นั้นสามารถผลิตได้หรือไม่ นั่นคือ ตรวจสอบเนื้อหาว่าเป็นไปตามที่คาดไว้หรือไม่ ชัดแจ้งกับแนวคิดของรายการหรือไม่ นอกจากนี้ยังต้องสืบหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงโครงเรื่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ออกสำรวจสถานที่เพื่อพิจารณาว่า สถานที่ถ่ายทำอยู่ในจุดที่สะดวกต่อการเดินทางหรือไม่ในสถานที่ดังกล่าวมีไฟฟ้าหรือไม่ ซึ่งนอกจากสถานที่แห่งนั้นสามารถเดินทางเข้าไปถ่ายทำได้ไม่ยากและมีไฟฟ้าใช้ ยังจะต้องสำรวจด้วยว่าสถานที่แห่งนั้นเหมาะสมกับเนื้อหาเพียงใด ถ่ายทำแล้วจะได้ภาพที่สวยงามตามธรรมชาติหรือไม่ ต้องเลือกมุมใดบ้าง มีแสงพอสำหรับการถ่ายทำหรือไม่

3. คัดเลือกตัวละครโดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่างๆ ที่ตั้งไว้ และเน้นที่ความมีไหวพริบและความกล้าแสดงออก

ผู้สำรวจข้อมูลต้องรับผิดชอบใน 3 ประการเช่นกัน คือ

1. สืบค้นข้อมูลจากชาวบ้านเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ให้แก่เนื้อเรื่อง
2. ติดต่อขออนุญาตเจ้าของสถานที่เพื่อความสะดวกในการถ่ายทำ รวมทั้งติดต่อหาที่พักและสำรวจแหล่งจัดซื้อเสบียงอาหารสำหรับคณะผู้ผลิตรายการ
3. พูดคุยกับชาวบ้านและเด็ก ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ และหาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวของเด็กที่ได้คัดเลือกเป็นตัวละคร

3) การประชุมเพื่อการผลิตรายการ

ก่อนจะถึงกำหนดการถ่ายทำรายการอย่างน้อย 1-2 วัน คณะผู้ผลิตรายการที่เหลือจะเดินทางมาสมทบกับผู้สำรวจข้อมูลและผู้ประสานงานการผลิต เพื่อเตรียมตัวสำหรับการถ่ายทำ ในขั้นตอนนี้คณะผู้ผลิตรายการจะจัดประชุมก่อนการถ่ายทำอีกครั้ง เรียกว่า การประชุมเพื่อการผลิต ทั้งนี้เพราะในการสำรวจสถานที่และข้อมูลนั้นเป็นการทำงานโดยลำพังของผู้สำรวจข้อมูลและผู้ประสานงานการผลิต ดังนั้นข้อมูลใหม่ๆ ที่ได้จากการปฏิบัติงานจึงต้องนำมาถ่ายทอดแก่คณะผู้ผลิตรายการให้รับทราบโดยทั่วกัน

ในการประชุมเพื่อการผลิตนี้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้สำรวจข้อมูลที่จะบอกเล่าถึงข้อมูลใหม่ๆที่ได้รับเพิ่มเติมมา ขณะที่ผู้ประสานงานการผลิตมีหน้าที่อธิบายโครงเรื่อง (plot) ที่ได้คิดพัฒนาจากโครงเรื่องที่คณะผู้ผลิตรายการร่วมกันวางไว้คร่าวๆ เมื่อครั้งการประชุมเพื่อพัฒนาแนวคิด จากนั้นคณะผู้ผลิตรายการจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นจนกระทั่งได้ข้อตกลงร่วมกัน โครงเรื่องที่กำหนดขึ้นในครั้งนี้นี้จะมีรายละเอียดที่ระบุว่าจะมีการถ่ายทำจำนวนกี่ฉาก ในแต่ละฉากใช้สถานที่บริเวณใด ตัวละครเป็นใครรวมทั้งกำหนดว่าในแต่ละวันจะการถ่ายทำฉากใดบ้างและการถ่ายทำจะสิ้นสุดในวันใด ต้องใช้ทั้งสิ้นเวลากี่วัน เป็นต้น โครงเรื่องที่คณะผู้ผลิตรายการกำหนดขึ้นมานั้นมีบทบาทสำคัญมาก เพราะคณะผู้ผลิตรายการทุ่งแสงตะวันจะไม่มีการจัดทำบทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์เพื่อใช้สำหรับการถ่ายทำ แต่การถ่ายทำจะดำเนินไปโดยอาศัยโครงเรื่องที่วางไว้เป็นแนวทาง

หลังจากจบสิ้นการประชุม ผู้ประสานงานการผลิตจะนำผู้อำนวยการผลิตฯ (พิธีกร) และช่างภาพไปทำความรู้จักกับตัวละคร เพื่อให้พิธีกรจะได้ทำความรู้จักกับตัวละครและชาวบ้าน ในเบื้องต้นและเพื่อให้ช่างภาพได้ตรวจสอบสถานที่ที่ผู้ประสานงานการผลิตได้เลือกสรรไว้ โดยช่างภาพจะตรวจสอบแสงและพื้นที่ (space) ว่าเหมาะสมสำหรับการถ่ายทำหรือไม่ และคาดการณ์ว่าต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ใดบ้างเพื่อใช้สำหรับการถ่ายทำในวันจริง

อย่างไรก็ตาม การนำสำรวจสถานที่ถ่ายทำนั้น ไม่กำหนดตายตัวว่าจะต้องกระทำทุก ครั้งไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเวลา ซึ่งในบางครั้งคณะผู้ผลิตรายการอาจจะเดินทาง มาสมทบก่อนการถ่ายทำอย่างกระชั้นชิดจึงไม่มีเวลาสำรวจสถานที่ ผู้ประสานงานการผลิต จึงต้องรับผิดชอบในการคัดเลือกจากต่างๆ อย่างเต็มที่เพื่อมิให้เกิดปัญหาขณะถ่ายทำ

4) การเตรียมการผลิต

เมื่อถึงวันถ่ายทำจริง คณะผู้ผลิตรายการจะเดินทางมายังสถานที่ถ่ายทำก่อนเวลา อย่างน้อย 1 ชั่วโมงเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการถ่ายทำรายการ ในการถ่ายทำรายการ ทુંแสงในวันนี้จะไม่มีการจัดฉากหรือจัดแสง โดยส่วนใหญ่แล้วจะปล่อยให้ เป็นไปตามธรรมชาติ เพื่อให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น ดังนั้นในขั้นตอนเตรียมการผลิตนี้คณะผู้ผลิต รายการจึงไม่มีการจัดฉากหรือแสงแต่อย่างใดแต่จะเป็นการจัดหามุมต่างๆ สำหรับการติดตั้งกล้อง และถ้าหากการถ่ายทำในครั้งนั้นผู้ประสานงานการผลิตยังไม่ได้พาช่างภาพไปสำรวจสถานที่ ใน ขั้นตอนเตรียมการผลิตนี้ช่างภาพจะต้องสำรวจสถานที่ถ่ายทำที่คัดเลือกไว้อย่างละเอียด เพื่อหาจุด ตั้งกล้องและกำหนดมุมกล้องด้วยตนเองอีกครั้ง สำหรับผู้ประสานงานการผลิตนั้นจะติดต่อกับ เจ้าของสถานที่และตัวละคร ขณะที่ผู้สำรวจข้อมูลจะช่วยดูแลความเรียบร้อยในสถานที่คอยกัน ไม่ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาวุ่นวายในขณะที่ถ่ายทำรายการ และพิธีกรนั้นจะใช้เวลาในช่วงเตรียม การถ่ายทำแต่ละฉากนั้นพูดคุยกับตัวละครเพื่อซักซ้อมความคิดเห็นต่างๆ ในการถ่ายทำรายการ แต่ละฉากนั้นพบว่าช่างภาพจะเป็นผู้ติดตั้งอุปกรณ์ด้วยตนเองมากกว่าจะเรียกให้ผู้ช่วยช่างภาพ

5) การผลิตรายการ

ในขั้นตอนการผลิตรายการนี้ พบว่าเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เน้นบทบาทของ บุคลากรเพียง 2 คน คือ ช่างภาพและพิธีกร ซึ่งจะดำเนินการถ่ายทำโดยอาศัยความชำนาญ

และการมีประสบการณ์ทำงานร่วมกัน โดยในขั้นตอนนี้พบว่าพิธีกรมีบทบาทในการควบคุมเนื้อหาที่จะนำเสนอ ขณะที่ช่างภาพมีบทบาทในการควบคุมภาพที่ใช้ในรายการ ทั้งนี้ทั้งพิธีกรและช่างภาพจะดำเนินการถ่ายทำไปตามความคิดเห็นของตัวเอง แต่ยึดโครงเรื่องที่วางไว้ร่วมกัน

ในการถ่ายทำรายการทุ่งแสงตะวันจะแบ่งการถ่ายทำออกเป็น 2 ส่วน คือ

5.1 การถ่ายทำตัวรายการ

การถ่ายทำในส่วนของตัวรายการนี้ เนื้อหาที่จะใช้ในการถ่ายทำจะดำเนินไปตามโครงเรื่องที่คณะผู้ผลิตรายการได้กำหนดไว้ แต่ลำดับขั้นตอนการถ่ายทำจะไม่เรียงไปตามลำดับเนื้อหาเพราะคณะผู้ผลิตรายการจะจัดแบ่งการถ่ายทำจากต่างๆ ไปตามความเหมาะสมของวัน เวลา สถานที่และสถานการณ์ แต่ในกรณีที่ตัวละครไม่เข้าใจในระบบการถ่ายทำและระบบการตัดต่อรายการ คณะผู้ผลิตรายการจะถ่ายทำรายการในลักษณะเรียงไปตามลำดับเหตุการณ์จริงเพื่อให้ตัวละครไม่เกิดความสับสนแต่สามารถตามความคิดของพิธีกรได้ทัน

ในการถ่ายทำตัวรายการนั้นพบว่า ผู้ผลิตรายการมิได้เขียนบทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์เพื่อใช้สำหรับการถ่ายทำรายการแต่จะใช้การถ่ายทำตามโครงเรื่อง การถ่ายทำของช่างภาพจึงอาศัยความเข้าใจและประสบการณ์เป็นหลักใหญ่ เช่นเดียวกับพิธีกรที่มีประสบการณ์ด้านงานสารคดีมากมายจึงสามารถปฏิบัติงานให้ลุล่วงไปตามที่ตั้งใจไว้

หลังจากจบสิ้นการถ่ายทำในแต่ละวัน คณะผู้ผลิตรายการจะนำเทปที่ถ่ายทำแล้วมาตรวจสอบว่าได้ภาพตามต้องการหรือไม่ คุณภาพของภาพอยู่ในระดับใด มีปัญหาเรื่องแสงหรือมุมกล้องหรือไม่ มีฉากใดต้องกลับมาถ่ายซ่อมหรือไม่ และมีฉากใดควรจะถ่ายเพิ่มเติมเพื่อให้เนื้อเรื่องชัดเจนขึ้นหรือไม่ ซึ่งที่ผ่านมาพบว่ามีกรถ่ายทำใหม่น้อยมาก

5.2 การถ่ายทำบทเปิดรายการ

เมื่อคณะผู้ผลิตรายการถ่ายทำตัวรายการเสร็จสิ้นแล้ว จึงจะลงมือถ่ายทำบทเปิดรายการซึ่งพิธีกรจะเป็นผู้กล่าวนำเข้าสู่เรื่องราวแต่ละตอน โดยมากแล้วคณะผู้ผลิตรายการ

ทุ่งแสงตะวันจะถ่ายทำทเปิดรายการพร้อมๆกับการถ่ายภาพสำหรับใช้เป็นฉากเปิดเรื่องในตอนนั้นๆ

การเขียนบทเปิดรายการนี้จะป็นหน้าที่ของผู้ประสานงานการผลิต ซึ่งจะเขียนขึ้นหลังจากจบสิ้นการประชุมเพื่อการผลิต (Production Meeting) แต่ในบางครั้งพิธีกรจะเป็นผู้รับผิดชอบเขียนบทเปิดไปพร้อมๆกับบทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์ และเท่าที่ผ่านมการถ่ายทำทเปิดรายการอาจถ่ายทำในสถานที่จริงหรือกลับมาถ่ายทำแถบชานเมืองกรุงเทพฯก็เป็นได้

หลังจากการถ่ายทำรายการสิ้นสุดลง พิธีกรจะเป็นผู้สั่งแต่งเพลงประจำตอน โดยจะอธิบายสรุปเนื้อหาสำคัญในเรื่องดังกล่าวให้ผู้แต่งเพลงทราบ กำหนดอารมณ์เพลงและอธิบายว่าในการถ่ายทำครั้งนี้มีภาพเด่นๆ อะไรบ้างเพื่อให้ผู้แต่งได้จินตนาการถึงเนื้อเรื่องได้ เป็นต้น การสั่งแต่งเพลงนี้ พิธีกรจะใช้วิธีการติดต่อผ่านทางโทรศัพท์เป็นส่วนใหญ่โดยจะติดต่อมาจากสถานที่ถ่ายทำโดยตรงมิได้กลับมาติดต่อที่กรุงเทพฯทั้งนี้เพื่อให้ผู้แต่งเพลงมีเวลามากขึ้น เพราะการแต่งเพลงแต่ละครั้งจะมีเวลาเพียงไม่กี่วันโดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 1 เพลง จากเสร็จสิ้นการสั่งเพลงแล้ว พิธีกรจะเริ่มเขียนบทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์และบันทึกเสียงในส่วนของบทบรรยายเพื่อนำมาใช้ตัดต่อรายการ ดังนั้นบทโทรทัศน์ดังกล่าวนี้จึงเขียนขึ้นเพื่อใช้สำหรับขั้นตอนหลังการผลิต (Post Production)

สำหรับการเขียนบทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์และการบันทึกเสียงนั้น พิธีกรอาจจะเขียนบทและบันทึกเสียงไว้กับกล้องโทรทัศน์ หรือกลับมาเขียนบทและบันทึกเสียงในห้องตัดต่อที่บริษัท ในกรณีแรกจะใช้เมื่อคณะผู้ผลิตรายการมีตารางการถ่ายทำต่อเนื่องในจังหวัดต่อไป แต่เทพรายการจำเป็นต้องนำมาตัดต่อก่อนเพื่อให้ทันการออกอากาศ การบันทึกเสียงพิธีกรจึงต้องทำให้เรียบร้อยเพื่อสามารถนำมาตัดต่อที่บริษัทได้ แต่ในกรณีหลังจะเป็นลักษณะที่คณะผู้ผลิตรายการจบสิ้นการถ่ายทำและเดินทางกลับพร้อม ๆกัน ดังนั้นก่อนที่พิธีกรจะบันทึกเสียงเพื่อนำมาใช้ตัดต่อรายการ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเขียนบทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์เพื่อใช้สำหรับบันทึกเสียง และใช้สำหรับเป็นแนวทางในการตัดต่อรายการให้เป็นไปตามโครงเรื่องที่กำหนดไว้ในตอนต้น

6) การตัดต่อรายการ

ก่อนการตัดต่อรายการ ผู้อำนวยการผลิตจะอธิบายบทโทรทัศน์ให้แก่ผู้ประสานงานการผลิตได้ทราบเกี่ยวกับภาพที่ต้องการเน้น หรือหากผู้อำนวยการผลิตไม่ว่างจะมอบหมายให้ ผู้ช่วยผู้อำนวยการผลิตเป็นผู้อธิบายแทน จากนั้นผู้ประสานงานการผลิตจะเริ่มตรวจสอบเทปรายการ (check shots) ที่ถ่ายทำมาอย่างละเอียดเพื่อคัดเลือกภาพที่ดีที่สุด แล้วจึงจะตัดต่อเทปรายการ ในการตัดต่อรายการนี้บริษัทป่าใหญ่ครีเอชัน จำกัดใช้ระบบการตัดต่อรวม ก็คือมีเจ้าหน้าที่ตัดต่อของบริษัททำหน้าที่เป็นผู้ตัดต่อ (editor) ส่วนผู้ประสานงานการผลิตจะเป็นผู้ควบคุมการตัดต่ออีกทีหนึ่ง การตัดต่อรายการจึงต้องเป็นไปตามตารางการตัดต่อของแต่ละรายการซึ่งจะกำหนดไว้อย่างแน่นอน:

หลังจากตัดต่อรายการเรียบร้อยแล้ว จะยังไม่ทำการผสมเสียงดนตรีประกอบลงไป เพราะผู้อำนวยการผลิตหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการผลิตจะต้องเข้ามาประเมินผลงานก่อน โดยจะตรวจสอบตั้งแต่การเลือกภาพ ความราบรื่นของเนื้อหา ความกลมกลืนของภาพในช่วงรอยต่อหรือคุณภาพเสียง เป็นต้น ซึ่งหากผ่านการพิจารณาแล้วจึงจะผสมเสียง (mix sound) ดนตรีประกอบลงไป เป็นอันสิ้นสุดการตัดต่อรายการ

7) การเผยแพร่รายการออกอากาศ

เมื่อตัดต่อรายการเรียบร้อยแล้ว ทางบริษัทจะนำเทปรายการ ไปส่งให้แก่ทางสถานีโทรทัศน์เพื่อออกอากาศ รายการทุ่งแสงตะวันมีกำหนดวันส่งเทปรายการคือ ทุกวันพฤหัสบดี เพื่อให้ทางสถานีมีเวลาในการตรวจสอบเทปก่อนออกอากาศในวันเสาร์ สำหรับการเข้าเวลาในการออกอากาศนี้ทางรายการใช้ระบบการแบ่งเวลาโฆษณาให้แก่ทางสถานีเพื่อนำไปขายจึงไม่มีภาระต้องจ่ายค่าเช่าเวลา

เมื่อรายการออกอากาศไปแล้ว นอกจากคณะผู้ผลิตรายการจะได้รับผลย้อนกลับ (feedback) ในรูปของจดหมายแสดงความคิดเห็นหรือแนะนำเรื่องการผลิตแล้ว คณะผู้ผลิตรายการเองก็ได้จัดประเมินรายการเป็นบางครั้ง โดยจะกำหนดช่วงเวลาให้ผู้ชมเขียนจดหมายเข้ามาติชมรายการซึ่งผู้ใดที่เขียนเข้ามาทางรายการก็จะมีรางวัลตอบแทนให้ ในขั้นตอนการเผยแพร่รายการออกอากาศนี้จึงนับได้ว่าคณะผู้ผลิตรายการให้ความสนใจแก่ผู้ชมรายการพอสมควร

นอกจากการปฏิบัติงานทั้ง 7 ขั้นตอนแล้ว คณะผู้ผลิตรายการยังได้มีการจัด “การประชุมเพื่อวางแผนการผลิตระยะยาว” เป็นประจำปีละ 1 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อระดมความคิดเห็นของคณะผู้ผลิตรายการ ในการกำหนดเรื่องที่จะผลิตขึ้นในระยะเวลา 1 ปี
2. เพื่อสอบถามความคิดเห็นของคณะผู้ผลิตรายการ เกี่ยวกับการพัฒนารายการในส่วนต่างๆ เช่น รูปแบบรายการ เนื้อหาและวิธีการนำเสนอ เป็นต้น
3. เพื่อร่วมพิจารณากระบวนการปฏิบัติงานในปีที่ผ่านมาของคณะผู้ผลิตรายการ และร่วมกันหาทางแก้ไขหรือปรับปรุงให้มีระบบการทำงานที่ดีขึ้น

จากขั้นตอนการผลิตรายการทั้ง 7 ขั้นตอนนี้ หากนำแนวคิดเรื่องกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ของ Wurtzel (1985) มาเปรียบเทียบแล้วพบว่าขั้นตอนการผลิตรายการทุ่งแสงตะวันทั้ง 7 ขั้นตอนนี้สามารถนำมาเปรียบเทียบกับขั้นตอนการผลิตทั้ง 4 ขั้นตอนของ Wurtzel ได้ดังนี้

1. ขั้นวางแผนก่อนการผลิต พบว่าขั้นตอนการผลิตรายการทุ่งแสงตะวันมีขั้นตอนแรกคือ ขั้นตอนการประชุมเพื่อพัฒนาแนวคิด ขั้นตอนการสำรวจสถานที่และข้อมูลและขั้นตอนการประชุมเพื่อการผลิตสามารถนำมาเปรียบเทียบได้กับขั้นวางแผนก่อนการผลิตของ Wurtzel
2. ขั้นเตรียมการผลิต พบว่ากระบวนการผลิตรายการทุ่งแสงตะวันมีขั้นตอนการเตรียมการผลิตเช่นเดียวกับ Wurtzel แต่มีลักษณะการปฏิบัติที่แตกต่างจากแนวคิดของ Wurtzel ซึ่ง Wurtzel กำหนดสิ่งที่ต้องปฏิบัติในขั้นตอนนี้ไว้ 2 ประการ คือ

- 1) การติดตั้งอุปกรณ์
- 2) การฝึกซ้อมกล้อง

ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า คณะผู้ผลิตรายการทุ่งแสงตะวันมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างจากแนวคิดของ Wurtzel นั่นคือ คณะผู้ผลิตรายการทุ่งแสงตะวันจะมีการจัดเตรียมการผลิตอย่างง่าย ๆ คือ เมื่อติดตั้งกล้องโทรทัศน์แล้วอาจจะฝึกซ้อมถ่ายทำ หรืออาจถ่ายทำทันทีโดยไม่ได้ฝึกซ้อมก็ได้ ซึ่งการปฏิบัติการเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า คณะผู้ผลิตรายการอาศัยความชำนาญอันเกิดจากประสบการณ์เป็นหลัก

3. ชั้นผลิตรายการ พบว่ากระบวนการผลิตรายการทุ่งแสงตะวันมีขั้นตอนการผลิตรายการเช่นเดียวกับ Wurtzel แต่มีความแตกต่างในวิธีปฏิบัติ นั่นคือ ไม่มีการเขียนบทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์ก่อนการผลิตแต่อย่างใด ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดของ Wurtzel ที่ชี้ให้เห็นว่าบทโทรทัศน์นั้นจำเป็นต้องเขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการถ่ายทำรายการ แต่คณะผู้ผลิตรายการทุ่งแสงตะวันจะใช้บทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์ เพื่อเป็นแนวในการตัดต่อรายการในขั้นหลังการผลิตแทน

ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า สาเหตุที่ผู้ผลิตรายการทุ่งแสงตะวัน ไม่เขียนบทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์เพื่อใช้ในการถ่ายทำรายการนั้นเนื่องจาก

1. ช่างภาพและพิธีกรเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานด้านการผลิตสูง จึงไม่เห็นความจำเป็นต้องใช้บทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์เป็นแนวทางในการถ่ายทำ

2. สภาพการผลิตที่ต้องอาศัยการสืบหาข้อมูลส่วนหนึ่งจากแหล่งข้อมูลโดยตรง จึงไม่สะดวกหากจะนำข้อมูลนั้นกลับมาบริษัทเพื่อเขียนบทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์ เพราะจะเสียเวลาและค่าใช้จ่าย

3. จากที่ผ่านมาผู้ผลิตรายการอาศัยขั้นตอนการประชุมเพื่อถ่ายทำ (production meeting) กำหนดโครงเรื่องและแผนการทำงานต่างๆ เมื่อนำไปใช้ในการผลิตรายการแล้วไม่เกิดปัญหาทำให้ผู้ผลิตรายการพอใจที่จะใช้วิธีการเดิมๆ

4. ผลงานที่สำเร็จออกมานั้นเป็นที่ยอมรับของผู้รับสารและสังคม สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ผลิตรายการ และไม่เห็นความจำเป็นต้องแก้ไขวิธีการถ่ายทำรายการ

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่าการผลิตรายการ โดยไม่มีบทโทรทัศน์นั้น มิได้ก่อให้เกิดข้อดีเสมอไป เพราะวิธีการดังกล่าวจะให้ผลดีกับผู้ผลิตรายการที่มีความชำนาญเป็นอย่างมากเท่านั้น

4. ขั้นหลังการผลิต พบว่ากระบวนการผลิตรายการทุ่งแสงตะวันมีขั้นตอนการคัดต่อรายการ และการนำรายการออกเผยแพร่ตรงไปตามแนวคิดของ Wurtzel

2. ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน จากการศึกษาวิจัยพบว่ามีปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการทุ่งแสงตะวันทั้งสิ้น 3 ปัจจัยดังนี้ คือ

1) อุดมคติและความมุ่งหมายขององค์กรผู้ผลิต

ปัจจัยด้านอุดมคติและความมุ่งหมายขององค์กรผู้ผลิต มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตรายการทุ่งแสงตะวันในทุกขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่ทำให้เกิดแนวคิดในการก่อตั้งรายการทุ่งแสงตะวัน การกำหนดแนวคิดของรายการ รูปแบบรายการ การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การคัดเลือกเนื้อหา สถานที่ถ่ายทำ ตัวละครและผู้สนับสนุนรายการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านอุดมคติและความมุ่งหมายขององค์กรผู้ผลิตนั้นเข้ามามีบทบาทครอบคลุมทั่วทั้งกระบวนการผลิตและยังส่งผลต่อการสร้างผลงานให้เป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมายใน 2 ลักษณะ คือ คณะผู้ผลิตรายการมุ่งหมายที่จะผลิตผลงานที่เป็นประโยชน์ให้แก่สังคม (the society-oriented) ขณะเดียวกัน คณะผู้ผลิตรายการก็พยายามจะสร้างผลงานให้มีคุณภาพในระดับที่สื่อมวลชนเพื่อนร่วมอาชีพยอมรับ (the craft-oriented) ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากว่าอุดมการณ์นั้นเป็นสิ่งที่อยู่ในลักษณะนามธรรมซึ่งแฝงอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์จึงได้มีผลต่อบุคลากร และส่งผลให้คณะผู้ผลิตรายการเกิดการวางเงื่อนไขและข้อกำหนดต่างๆ ในกระบวนการผลิตนั่นเอง

2) คณะผู้ผลิตรายการ

ปัจจัยด้านคณะผู้ผลิตรายการ ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการผลิตรายการสารคดีชุดทุ่งแสงตะวันเพราะนอกจากจะทำให้กระบวนการผลิตดำเนินไปได้แล้ว ปัจจัยด้านบุคลากรนี้ยังมีผลทำให้กระบวนการผลิตดำเนิน ไปสู่ความสำเร็จด้วยผลงานที่มีคุณภาพในระดับสูงอีกด้วย และแม้ว่าผู้วิจัยจะพบว่าบุคลากรในรายการทุ่งแสงตะวันแต่ละคนนั้นจะไม่

ได้มีระดับความสำคัญที่เท่าเทียมกัน โดยพบว่าบุคลากรที่มีความสำคัญที่สุด คือ คุณมนตรี ศิริธรรมปิติ และคุณนิรมล เมธีสุวกุลซึ่งบุคลากรทั้งสองคนนี้เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมด้านภาพและเนื้อหาตามลำดับก็ตาม แต่บุคลากรผู้อื่นก็มีความสำคัญเพราะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กระบวนการผลิตดำเนินไปอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังสังเกตพบอีกว่าหน้าที่การทำงานที่บุคลากรแต่ละคนรับผิดชอบอยู่นั้นล้วนแต่มีความสอดคล้องกับอุปนิสัยของแต่ละคน และยังมีผลต่อวิธีการทำงานของบุคลากรแต่ละคนอีกด้วย

8. เจ็อนไขและซิดจ้กักคในการดำเนิการผลิต แบ่งออกได้ 5 ประการ

3.1 สถานที่ถ่ายทำ

เนื่องจากรายการทุ่งแสงตะวันใช้ระบบการถ่ายทำนอกสถานที่ การคัดเลือกสถานที่ (location) ที่เหมาะสมจึงมีส่วนสำคัญที่จะช่วยเสริมความน่าสนใจให้แก่รายการ ดังนั้นปัจจัยด้านสถานที่จึงเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดเจ็อนไขในกระบวนการผลิตรายการทุ่งแสงตะวัน โดยคณะผู้ผลิตรายการจะด้องคำนึงถึงปัจจัยด้านสถานที่ใ 2 ลักษณะคือ

1) เลือกสถานที่ที่สะดวกต่อการถ่ายทำ คือ สถานที่ถ่ายทำนั้นอยู่ในทำเลที่เหมาะสมไม่มีปัญหาด้านการคมนาคม การพักอาศัยและมีไฟฟ้าสำหรับการถ่ายทำรายการ

2) เลือกสถานที่ที่เหมาะสมแก่การถ่ายทำ คือ สถานที่ถ่ายทำนั้นจะต้องมีความสวยงามตามธรรมชาติ ไม่ใช่ถูกจัดแต่งขึ้นหรือต้องสร้างฉากขึ้น

3.2 ตัวละคร

เนื่องจากการผลิตรายการโทรทัศน์ประเภทสารคดีนั้น ตัวละครที่มาร่วมในรายการจะมีช้หนักแสดงอาชีพ คณะผู้ผลิตรายการจึงมักจะต้องประสบปัญหาว่าการถ่ายทำไม่เป็นไปตามที่ต้องการหรือไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ สำหรับรายการทุ่งแสงตะวันนั้นพบว่าคณะผู้ผลิตรายการด้องประสบปัญหานี้เช่นกัน แม้ว่ามีการเตรียมป้องกันปัญหาใส่วนนี้แล้วโดยมีการวางแผนช้สำหรับการคัดเลือกตัวละครอย่างรอบคอบ ซึ่งปัญหาที่พบ คือ คณะผู้ผลิตรายการ

ต้องปรับเปลี่ยนแผนการทำงาน ไปตามความสามารถในการทำความเข้าใจกระบวนการผลิตของตัว
 ละครอยู่เสมอ นอกจากนี้ตัวละครยังมีอิทธิพลต่อการคิด โครงเรื่องที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้อง
 กับตัวละครในรายการอีกด้วย และปัญหาที่พบต่อมา คือ การสื่อสารระหว่าง
 คณะผู้ผลิตรายการกับตัวละคร ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากภาษาท้องถิ่นที่ตัวละครใช้นั้นยากเกินกว่าที่
 คณะผู้ผลิตรายการจะเข้าใจได้ กรณีเช่นนี้มักจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในขณะพูดคุยหรือการ
 นัดหมายเวลาในการถ่ายทำ และในบางครั้งทำให้ผู้ผลิตรายการต้องเสียเวลาในการถ่ายทำโดย
 ไร้เหตุ ปัจจัยเงื่อนไขและขีดจำกัดด้านตัวละครนี้จึงนับว่ามีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตรายการ
 ทุ่งแสงตะวันอย่างมาก

3.3 เวลา

เวลาเป็นปัจจัยเงื่อนไขหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการผลิตรายการทุ่งแสงตะวัน
 ทั้งนี้เพราะปัจจัยด้านเวลานั้น นอกจากจะมีบทบาทในการกำหนดความสำเร็จของกระบวนการ
 ผลิตแล้วยังมีผลต่อคุณภาพของรายการอีกด้วย ดังนั้นคณะผู้ผลิตรายการจำเป็นต้องคำนึงถึง
 เวลาใน 3 ลักษณะดังนี้ คือ

1) เวลาในการผลิต หมายถึง จำนวนเวลาที่คณะผู้ผลิตรายการต้องการ
 ใช้ในการถ่ายทำรายการแต่ละเรื่อง ซึ่งต้องกำหนดตามความเหมาะสมและสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ
 เช่น ความพร้อมของคณะผู้ผลิตรายการ ความพร้อมของตัวละครหรือสภาพดินฟ้าอากาศ
 เป็นต้น

2) ช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การถ่ายทำ คณะผู้ผลิตรายการจำเป็นต้องมี
 ความพิถีพิถันในการเลือกเวลาถ่ายทำโดยจะต้องถ่ายทำเฉพาะในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้
 รายการมีคุณภาพในระดับที่ตั้งไว้ ซึ่งเวลาที่เหมาะสมสำหรับการถ่ายทำรายการทุ่งแสงตะวันมี
 2 ช่วง คือ ช่วงเช้าจะถ่ายทำไม่เกิน 10.30 น. และช่วงบ่ายจะเริ่ม 15.30 น. เป็นต้นไป

3) เวลาในการออกอากาศ เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่คณะผู้ผลิตรายการต้องให้
 ความสนใจเพราะมีผลต่อการเข้าถึงกลุ่มผู้รับสาร การได้เวลาที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสารจึงมี
 ความสำคัญมากและยังมีผลต่อการอยู่รอดของรายการ เพราะหากรายการได้รับเวลาออกอากาศ

อากาศที่ดีย่อมสามารถหาผู้สนับสนุนรายการ ได้มากนั่นเอง สำหรับรายการทุ่งแสงตะวันนี้มีเวลาออกอากาศคือ ทุกวันเสาร์ เวลา 8.00-8.30 น.

3.4 สถานีโทรทัศน์

ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับกระบวนการผลิต คือ สถานีโทรทัศน์ ทั้งนี้หากผู้ผลิตรายการสร้างผลงานขึ้นมาแล้ว แต่ไม่สามารถหาช่องทางเผยแพร่ผลงาน ได้ย่อมแสดงว่ากระบวนการผลิตดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้ปัจจัยด้านสถานีโทรทัศน์ยังมีบทบาทต่อความอยู่รอดของคณะผู้ผลิตรายการอีกด้วย เพราะสถานีโทรทัศน์นั้นเป็นผู้ที่มีสิทธิขาดในการกำหนดเวลาออกอากาศ ซึ่งหากเวลาที่ได้มานั้น ไม่อยู่ในช่วงที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของรายการจะทำให้ผู้ผลิตรายการประสบปัญหาในการหาผู้สนับสนุนรายการอย่างมาก สำหรับรายการทุ่งแสงตะวันนั้นพบว่าคณะผู้ผลิตรายการไม่มีปัญหาในการหาผู้สนับสนุนรายการเนื่องจากมีผู้อุปถัมภ์รายการหลักอยู่แล้วถึง 4 รายด้วยกัน นอกจากนี้รายการทุ่งแสงตะวันยังได้รับการตอบรับอย่างดีจากสถานีโทรทัศน์ แต่สภาพดังกล่าวนี้จะคงอยู่ได้ตลอดไปหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับว่า คณะผู้ผลิตรายการจะสามารถรักษาคุณภาพของรายการให้อยู่ในระดับเดียวกันได้ตลอดไปหรือไม่ ดังนั้นปัจจัยด้านสถานีโทรทัศน์นั้นแม้ว่าจะมีบทบาทในการก่อให้เกิดเงื่อนไขต่อกระบวนการผลิตในการให้โอกาสแก่คณะผู้ผลิตรายการ ได้เผยแพร่รายการ ในช่วงเวลาออกอากาศที่เหมาะสมก็ตาม แต่หากว่ารายการใดที่สามารถผลิตรายการให้เป็นที่สนใจ และตรงกับความต้องการของตลาดในขณะนั้นได้แล้วย่อมสามารถหลีกเลี่ยงเงื่อนไขหรือข้อจำกัดต่างๆที่ทางสถานีโทรทัศน์กำหนดขึ้นได้ได้อย่างแน่นอน

3.5 แหล่งข่าวสารข้อมูล

ในการผลิตรายการทุ่งแสงตะวัน ข้อมูลมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากเนื่องจากรายการนี้เป็นรายการสารคดีที่ใช้ระบบการถ่ายทำนอกสถานที่ ดังนั้นข้อมูลจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการผลิตรายการใน 2 ลักษณะ คือ

1) ข้อมูลขั้นต้นเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการผลิตรายการ ซึ่งต้องเป็นข้อมูลที่ไม่ขัดแย้งกับแนวคิดของรายการและอุดมคติของคณะผู้ผลิตรายการ และต้องเป็นข้อมูลที่มิให้นำหนักมากพอจะนำมาเสนอต่อไปได้

2) ข้อมูลที่จะนำเสนอในรายการ

จากการศึกษาวิจัยกระบวนการผลิตรายการทุ่งแสงตะวัน พบว่าคณะผู้ผลิตรายการ
ได้รับความกดดันอันเกิดจากแหล่งข่าวสารข้อมูล 3 ประการ คือ

1. ไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าของเรื่อง
2. การเข้าไม่ถึงข้อมูล
3. การติดต่อสื่อสารที่เข้าใจไม่ตรงกัน

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน ” นี้มีข้อจำกัดอันเกิดจากการที่ผู้วิจัยมีระยะเวลาในการศึกษากระบวนการผลิตรายการในภาคสนามเพียง 2 เดือนทำให้อาจเก็บข้อมูลได้ไม่เต็มที่นักประกอบกับการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิต ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะเพิ่มระยะเวลาในการศึกษาเพื่อให้เห็นถึงปัจจัยต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากคณะผู้ผลิตรายการทุ่งแสงตะวันอย่างเต็มที่ประกอบกับผู้วิจัยมีพื้นฐานความรู้ในกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์และเคยเข้าร่วมงานกับบริษัทป่าใหญ่ครีเอชัน จำกัดในฐานะผู้ฝึกงานจึงมีฐานความรู้เกี่ยวกับองค์กรนี้พอสมควร ทำให้ผู้วิจัยค่อนข้างมั่นใจว่าข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือในระดับหนึ่ง และหลังจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการที่มีรูปแบบรายการที่แตกต่างกัน เพื่อจะได้ทราบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการผลิตรายการในรูปแบบต่างๆ ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำมาใช้พิจารณาหลีกเลี่ยงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการผลิตรายการที่ผู้ผลิตรายการต้องการนำเสนอต่อไปและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวិชาการการผลิตรายการโทรทัศน์ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับคณะผู้ผลิตรายการ

การจัดทำวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงกระบวนการผลิตรายการและปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการ ซึ่งผู้วิจัยต้องศึกษากระบวนการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ชุดทุ่งแสงตะวัน โดย

ละเอียด ประกอบกับคณะผู้ผลิตราชการเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เข้าถึงข้อมูลต่างๆอย่างเต็มที่ และจากการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้ผลิตราชการผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรจะมีการจัดทำทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับบุคลากรทุกคนให้มีความเข้าใจในแนวทางเดียวกัน เพื่อสร้างการทำงานที่ประสานกันอย่างดี

2. จากสภาพการปฏิบัติงานของคณะผู้ผลิตราชการทุ่งแสงตะวัน สะท้อนให้เห็นว่าผู้ผลิตราชการที่มีขนาดเล็กนั้นจะมีระบบการทำงานที่ยืดหยุ่นมาก ผู้ร่วมงานทำงานในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตามสภาพเช่นนี้อาจไม่ส่งผลดีในอนาคตหากมีการขยายงานเพิ่มขึ้น

3. ควรจัดระบบการทำงานให้การกระจายงานมากกว่าที่ทำอยู่ มิใช่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งลักษณะการทำงานเช่นนี้ไม่เป็นผลดีต่อกระบวนการผลิตราชการ โทรทัศน์ที่ต้องพึ่งพาระบบการทำงานเป็นกลุ่ม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย